

בבית המשפט העליון

רע"א 5013/15

לפני: כבוד השופט נ' סולברג

המבקשת: ג'ורדאל בע"מ

נגד

המשיבה: מנהל מע"מ באר שבע

בקשת רשות ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי בבאר שבע בע"מ 9941-12-14 מיום 25.06.2015 שניתנה על-ידי השופט ג' גדעון

בשם המבקשת: עו"ד יובל קינן

החלטה

1. בקשת רשות ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי בבאר-שבע מיום 25.6.2015 בע"מ 9941-12-14 (השופט ג' גדעון), בגדרה חויבה המבקשת (להלן: ג'ורדאל) להפקיד ערובה כתנאי להגשת ערעור על שומת מס שהוצאה לה על-ידי המשיב, כמפורט להלן.

רקע

2. בבעלותה של ג'ורדאל מפעל לייצור מוצרי ים המלח בערד. בשנים האחרונות מצויה ג'ורדאל בקשיים כלכליים בשל שני אירועים מרכזיים אשר צמצמו באופן משמעותי את היקף פעילותה: האחד, ביוני 2011 נשרף המפעל שבבעלותה כליל; השני, במאי 2012 ניתן בבית המשפט המחוזי בירושלים צו לפירוקה של חברת המילניום השביעי בע"מ (להלן: חברת המילניום), הלקוחה העיקרית של ג'ורדאל. ענייננו באירוע השני.

3. לטענת ג'ורדאל, לחברת המילניום חוב בסך של למעלה מ- 50 מיליון ש"ח כלפיה בגין סחורה שסיפקה לה במשך השנים. ג'ורדאל הגישה במסגרת הליכי חדלות הפירעון של חברת המילניום תביעת חוב נגדה, אולם משהבינה כי סיכוייה להיפרע

מאת קופת הפירוק קלושים, הוציאה תעודות זיכוי לחברת המילניום בגין החוב שנתר. בהמשך לכך, במרץ 2013 פנתה ג'ורדאל למשיב, דיווחה על תעודות הזיכוי שהוציאה, וביקשה אותו כי יכיר בחובותיה של חברת המילניום כלפיה כ'חובות אבודים' המזכים אותה בהחזר סכום המע"מ בגין החוב. בעקבות הדיווח ערך המשיב ביקורת לג'ורדאל, שבסופה דחה את בקשתה והוציא לה שומה על סך של 7,679,772 ₪. ביום 17.11.2013 הגישה ג'ורדאל השגה על השומה, וביום 5.11.2014 נדחתה ההשגה על-ידי המשיב.

4. על החלטה זו של המשיב הגישה ג'ורדאל ערעור לבית המשפט המחוזי. לא אתייחס כאן לערעור גופו, אתמקד רק באשר צריך לענייננו. לאחר הגשת הערעור הגיש המשיב בקשה לבית המשפט המחוזי כי יורה לג'ורדאל להפקיד ערובה לשם הבטחת הוצאותיו בהליך הערעור מכוח הוראת סעיף 353א לחוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן: החוק), ולחלופין מכוח הוראת תקנה 519 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984. המשיב הוסיף וביקש כי אם לא תופקד ערובה כנדרש, כי אז ידחה הערעור. המשיב נימק את בקשתו בסיכויי הנמוכים של הערעור להתקבל, ובפרט במצבה הכלכלי הקשה של ג'ורדאל, המקים חשש ממשי באשר ליכולתה לשפותו בגין הוצאותיו המשפטיות אם ידחה הערעור. ג'ורדאל התנגדה לבקשה, בטענה כי אין בנסיבות העניין הצדקה לחייבה בהפקדת ערובה.

5. בית המשפט המחוזי נעתר לבקשתו של המשיב והורה על הפקדת ערובה בסך של 35,000 ₪ מטעם ג'ורדאל, ובנוסף ערבות מטעם כל אחד מבעלי המניות בסך של 70,000 ₪ (כעולה מפסקה 34 לבקשה שלפני, לחברה בעל מניות יחיד ולפיכך סכום הערובה כולו עומד על סך של 105,000 ₪). בית המשפט המחוזי הביע את עמדתו העקרונית כי אין מניעה להחיל את הוראת סעיף 353א לחוק על ערעורי מס, וכי מאזן השיקולים הצריכים לעניין (מצבה הכלכלי של החברה המערערת, סיכויי הערעור להתקבל וכיוצא באלו שיקולים) צריך לבוא לידי ביטוי בקביעת סוגי הערובות וסכומן. מאחר שמצבה הכלכלי של ג'ורדאל "אינו טוב", ומשסיכויי הערעור להתקבל אינם "גבוהים עד כדי שיצדיקו המנעות מחיוב המערערת [ג'ורדאל – נ' ס'] בהפקדת ערובה", נקבע סכום הערובה כמפורט לעיל.

מכאן הבקשה שלפני.

עיקרי טענות ג'ורדאל

6. בקשת הרשות לערער, עניינה בשאלת עצם תחולתה של הוראת סעיף 353א לחוק על ערעורי מס, ולחלופין היקף תחולתה ואופן יישומה. בראשית טענותיה ציינה ג'ורדאל כי שאלה זו שנויה במחלוקת בין מותבים שונים בבתי המשפט המחוזיים שנדרשו לשאלה זו, וכי טרם יצאה הלכה בעניין מלפני בית משפט זה. לטענת ג'ורדאל, גישתו של בית המשפט המחוזי לפיה אין מניעה עקרונית להחיל את הוראת סעיף 353א לחוק על ערעורי מס, אינה ראויה מכמה טעמים: ראשית, מבחינה לשונית, סעיף 353א נוקט במונח 'תביעה' ולא במונחים 'ערעור', 'עתירה', 'ערר' או מונח אחר שעניינו הליך נגד הרשות המנהלית. שנית, מבחינה מהותית, הליך הערעור על שומת מס הוא הליך יחודי במובן זה שמחיקתו בלבד, גם ללא הכרעה לגופו של עניין, מביאה לסופיות השומה, מה שאין כן בתביעה אזרחית רגילה שמחיקתה בגין אי הפקדת ערובה אינה יוצרת 'מעשה בית דין', וניתן להגישה בשנית או להמחותה לאחר. במצב דברים זה, נודעת לסופיות השומה השפעה על כלל נושיה הפוטנציאליים של החברה המערערת ככל שזו תיכנס להליכי פירוק (ותרחיש זה סביר בנסיבות דנן, שהרי אלמלא קשיים כלכליים בהם הייתה מצויה החברה המערערת לא היה מוטל חיוב בערובה מלכתחילה), שכן שוב לא תהיה אפשרות לערער על השומה במסגרת הליכי הפירוק, ומה גם שרשות המס תיהנה מ'דין קדימה' לגבי חוב זה. שלישית, פרשנות תכליתית של סעיף 353א מובילה למסקנה כי המחוקק לא התכוון לאפשר חיוב בערובה של חברה הפונה לבית המשפט בעתירה או ערעור נגד רשות מנהלית: "זכות הגישה לערכאות הוכרה בפסיקה זה מכבר כזכות חוקתית. חזקה על המחוקק שלא ביקש לפגוע בזכות חוקתית זו, ככל שהדברים נוגעים במערכת היחסים שבין האזרח לרשות" (פסקה 22 לבקשה).

7. מכל מקום, טוענת ג'ורדאל, אף אם יקבע כי נתונה לבית המשפט סמכות להטיל חיוב בערובה מכוח הוראת סעיף 353א לחוק, שגה בית המשפט המחוזי בהטלת חיוב בערובה בנידון דידן. בניגוד לעולה מהחלטת בית המשפט המחוזי, הערעור דנן אינו נעדר תוחלת משפטית: עניינו של הערעור בקבלת החזר על מס ששולם ביתר (להבדיל מדחיית תשלום חוב קיים); הוא מעלה שאלות עקרוניות המצדיקות דיון וליבון; וסיכויי להתקבל גבוהים. עוד טענת ג'ורדאל, כי שגה בית המשפט המחוזי כאשר קבע, הלכה למעשה, כי ברירת המחדל היא הטלת חיוב בערובה, אלא אם הראתה החברה המערערת כי סיכויי הצלחתו של ההליך גבוהים. לטענתה, המצב המשפטי הרצוי הוא הפוך, קרי – בית המשפט ימנע מהטלת חיוב בערובה אלא אם התרשם כי סיכויי הערעור להתקבל נמוכים ביותר עד כי מדובר בהליך הנעדר תוחלת משפטית. לשיטתה, חיוב בערובה ראוי שיתאפשר רק "במקרים הנדירים ביותר" (פסקה 32 לבקשה).

8. לחלופין טוענת ג'ורדאל, כי שגה בית המשפט המחוזי כאשר הטיל על בעלי המניות שלה את החיוב בהפקדת ערובה אישית להבטחת הוצאות המשיב. ראשית, מבחינה פורמאלית, לבית המשפט המחוזי לא הייתה סמכות לעשות כן, מאחר שבעלי המניות אינם צד להליך, והם מהווים אישיות משפטית נפרדת. שנית, מבחינה מהותית, בעלי המניות אינם בהכרח הצד הרלבנטי ביותר לצורך הפקדת ערובה, ואפשר שדווקא עובדיה של ג'ורדאל או נושיה הפוטנציאליים (אם אמנם תיכנס ג'ורדאל להליכי פירוק בשל דחיית ערעורה) הם אלו אשר צריכים לשאת בעלויות ניהול ההליך.

9. לחלופי חלופין טוענת ג'ורדאל, כי שגה בית המשפט המחוזי כשחייב אותה בהפקדת ערובה בסכום גבוה, באופן שאינו נותן משקל ראוי לסיכויי הערעור להתקבל, כמו גם לעובדה שהוא מעלה שאלות עקרוניות, דבר המצדיק חיוב בערובה בסכום נמוך יותר.

10. לפני סיום עמדה ג'ורדאל על ההצדקה ליתן רשות ערעור בעניינה, וציינה כי שאלת עצם תחולתה, ולחלופין שאלת היקף תחולתה, של הוראת סעיף 353א לחוק על ערעורי מס היא שאלה משפטית-עקרונית בעלת השלכות רחבות, החורגת מעניינם של הצדדים בנידון דידן. כאמור, שאלה זו טרם הוכרעה על-ידי בית משפט זה, והכרעה בה "נדרשת לטובת מכלול העוסקים העומדים בפני החשש שערעוריהם ימחקו או יידחו אך מחמת מצבם הכלכלי" (פסקה 35 לבקשה). בנוסף, לשאלה זו ממד חוקתי שכן היא משליכה על היקפה של זכות הגישה לערכאות, כמו גם על היקף הביקורת השיפוטית על פעולותיה של הרשות המנהלית.

דיון והכרעה

11. לאחר שעיינתי בבקשה ובתשובה לה, באתי לכלל מסקנה כי דין הבקשה – להידחות.

12. אכן, כפי שציינה ג'ורדאל כמה וכמה פעמים בבקשתה, שאלת תחולתה של הוראת סעיף 353א לחוק על ערעורי מס היא שאלה עקרונית שטרם הוכרעה, אשר מצריכה דיון וליבון. יחד עם זאת, כפי שציין גם המשיב בתשובתו, אינני סבור כי הבקשה שלפני מצדיקה דיון בשאלה זו בשלב הנוכחי. להווי ידוע כי על-פי סעיף 41(ב) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984, רשות ערעור על החלטה של בית המשפט המחוזי תינתן אך ורק אם "שוכנע בית המשפט כי אם הערעור על החלטה יידון במסגרת הערעור על פסק הדין ולא באופן מיידי, יהיה בכך כדי להשפיע באופן ממשי

על זכויות הצדדים או שעלול להיגרם לצד להליך נזק של ממש, או שעלול להתנהל הליך מיותר או בדרך שגויה" (ראו גם דברי ברע"א 6992/14 חברת החשמל לישראל בע"מ נ' קיבוץ אושה ו- 149 ישובים אחרים (29.12.2014) פסקה 12). לא זה המצב בענייננו. בבקשה הוסבר כי ההצדקה למתן רשות ערעור כבר בשלב זה נעוצה בחשיבות העקרונית הנודעת לשאלת החיוב בערובה במצבים של ערעורי מס. נימוק זה כוחו יפה לערעורים ב'גלגול שלישי', אך אינו רלבנטי למסגרת הדיונית דנן. ג'ורדאל מפליגה בטעוניה המשפטיות לגופה של הסוגיה העקרונית, אך אינה טוענת כי אלמלא תידון בקשתה באופן מיידי עלול הדבר לפגוע בזכויותיה, לגרום לה נזק של ממש או להביא לניהולו של הליך מיותר – ונמצא העיקר חסר מן הספר. החלטת בית המשפט המחוזי אינה יוצרת מצב בלתי-הפיך, והשאלה העומדת במוקד הבקשה שלפני יכולה (ולכאורה אף ראויה) לידון במסגרת הערעור על פסק הדין של בית המשפט המחוזי (בין אם ידחה הערעור בשל אי-הפקדת הערובה ובין אם ידחה הערעור לאחר דיון לגופו).

13. מכל מקום, גם לגופם של דברים סבורני כי לא היה מקום להתערב בהחלטת בית המשפט המחוזי. מבלי לקבוע מסמרות באשר להיקף תחולתה של הוראת סעיף 353א לחוק, סבורני כי יש טעם טוב והיגיון רב בעצם החלת הוראה זו על ערעורי מס (כמו גם על הליכים נוספים שעניינם תקיפה של החלטת רשות מנהלית), ודומה כי בנקודה זו לא ניטשת מחלוקת בין המותבים השונים בבתי המשפט המחוזיים (בניגוד לאמור בבקשה). בנסיבות העניין, שיעור סכום הערובה שהוטל על ג'ורדאל אינו גבוה באופן חריג המצדיק את התערבותי.

14. סוף דבר: הבקשה נדחית, ודינה להתברר – אם אמנם יהיה בכך צורך – במסגרת הערעור על פסק הדין; החלטת בית המשפט המחוזי עומדת בעינה, וג'ורדאל תפקיד את הערובה כנדרש.

ג'ורדאל תישא בהוצאות המשיב בסך של 3,000 ₪.

ניתנה היום, ט"ו בטבת התשע"ו (27.12.2015).

ש ו פ ט